

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. I. Quibusdam præmissis veritas Catholica descenditur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

physicè caulat gratiam, & expellit peccatum: Sed A poenitentia caulat efficienter physicè ultimam dispositionem ad gratiam, & expulsionem peccati, scilicet contritionem: Ergo efficienter physicè caulat gratiam, & expellit peccatum. Minor est certa, Major probatur. Qui efficit ultimam dispositionem ad formam, censetur efficere ipsam formam: Ergo qui efficit physicè caulat ultimam dispositionem ad gratiam, & expulsionem peccati, efficienter physicè caulat gratiam, & expellit peccatum.

Ad primum dicendum, quod quando S. Thomas h. art. 1. dicit poenitentiam esse activè expellere omne peccatum, manifestè loquitur de efficientia morali, non verò de physica; subditemus, in quantum operatur ad destructionem peccati, prout est remissibile ex divina gratia, homine cooperante. Operari verò ad destructionem peccati, prout est remissibile, seu sub ratione remissionis, quæ est condonatio, est solùm effectivè moraliter illud expellere; quia remissio & condonatio, non physice, sed solùm moraliter expellit peccatum; cum remissio & condonatio non sit actio physica, sed moralis, sicut satisfactio & compensatio.

Ad secundum, nego Majorem, & ejus probationem; actus enim charitatis ex proprio motivo solùm habet diligere Deum super omnia, & consequenter odio habere peccatum, non verò pro ipso satisfacere, saltem ex proprio motivo; at verò actus poenitentiae habet de se formaliter ex proprio motivo satisfacere pro peccato.

Ad tertium, nego paritatem: disparitas est, quòd peccatum actuale producit in anima effectum oppositum gratiæ, scilicet maculam, seu peccatum habituale, quod gratiæ & charitati privativè opponitur; at verò contritio nullum effectum oppositum peccato producit in anima.

Ad quartum, nego Majorem, & ad illius probationem, distinguo Antecedens: Qui efficit ultimam dispositionem ad formam, censetur efficere ipsam formam, quando forma resultat ex tali dispositione, concedo Antecedens: licet enim in naturalibus, quia forma ignis v. g. resultat ex positione ultimæ dispositionis, agens attingens per alterationem ultimam dispositionem, attingit etiam secundario ordine executionis ipsam formam. Quando forma non resultat ex illa dispositione, nego Antecedens, & Consequentiam; gratia enim non resultat ex actu contritionis, sicut forma ignis ex calefactione: cum enim per se peccati fundi, non resultat ex nostris actibus qui ad illam disponunt, sed educitur à Deo ex potentia obedientialium, ut in Tractatu de gratia ostensum est.

ARTICULUS V.

An remissa per poenitentiam culpa peccati mortalis, & reatu poenae aeternae, maneat tamen aliquando reatus poenae temporalis?

S. I.

Quibusdam præmissis veritas Catholica defenditur.

Uo ut certa & ab omnibus admittenda supponimus. Primum est, remissam culpam mortali per poenitentiam, defecto & semper remitti reatum.

tum poenae aeternae: nunquam enim remittitur culpa, nisi infundatur gratia: gratia verò ex Tridentino sess. 6. cap. 4. constituit hominem filium Dei adoptivum, subindeque heredem regni coelestis, juxta illud Pauli ad Roman. 8. Si autem filii & heredes: Sed repugnat, saltem de lege ordinaria, ut aliquis sit haeres regni coelestis, & simul additus poenae aeternae, alioquin simul esset dignus vita & morte aeterna: Ergo repugnat, saltem de lege ordinaria, quod remissa per poenitentiam culpa peccati mortalis, remaneat in iustificato reatus poenae aeternae.

Secundò ut certum & indubitatum supponimus, aliquando saltem, videlicet per contritionem excellentem, qualis fuit in D. Paulo, & in B. Magdalena tolli posse reatum poenae etiam temporalis; cum enim debitum talis poenae finitur sit, potest ab aliqua perfectissima satisfactione, atque adeò contritione, adæquari; cum nullum sit finitum, quod ab alio finito exæquari non possit.

Difficultas ergo solùm restat, quoad reatum poenae temporalis, an aliquando saltem, in iustificato remaneat, remissa per poenitentiam in illo culpa peccati mortalis, & reatu poenae aeternae? Lutherani enim & Calvinistae negant culpam remissam ullum unquam remanere reatum poenae temporalis, luendam in vindictam peccati præteriti. Ex quo inferunt, nullum esse purgatorium, nulla sacrificia, nullas indulgentias pro defunctis concedendas. Ut hic error confutetur, & veritas Catholica stabilietur & explicetur.

Dico breviter: Dimissa per poenitentiam culpa peccati mortalis, & poenae aeternae reatu, peccatorem sepe remanere obnoxium poenae temporalis luendam vel in hac vita, per actus satisfactorios, vel in alia, per supplicium purgatorii.

Conclusio est certa de fide; ac definita in Tridentino sess. 6. can. 30. his verbis: Si quis post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori poenitenti, ita culpam remittit, & reatum poenae aeternae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenae temporalis exsolvenda, vel in hoc saeculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna caelorum aditus parere possit, anathema sit. Item sess.

14. cap. 8. sic habetur: Sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin universae poenae condonetur: perspicua enim & illustra in sacris litteris exempla reperiuntur, quibus præter divinam traditionem hic error quam manifestissime revincitur. Illa verò exempla, ut notatur in margine, habentur Genes. 3. ubi Adam mortem dicitur subisse propter peccatum inobedientiae, licet ante mortem obtinuerit peccati remissionem, fueritque de delicto suo eductus, ut dicitur Sapient. 10.

Ex Numer. 12. ubi foror Moysis ad illius orationem à peccato murmuris absolvitur, sed separatim septem diebus extra castra jubetur. Item Numer. 20. ubi terram promissionis ingredi prohibetur Moyses, propter diffidentiam quandam, licet ei remissa esset. Demum 2. Regum 12. Davidi peccatum adulterii & homicidii ita remissum fuit, ut tamen morte filii ex adulterio nati, aliisque poenis gravissimis punitus fuerit; non tantum ut caveret in futurum, vel ad terrorem aliorum, vel ad virtutis & patientiae exercitium, ut respondens Haeretici, sed ut Scriptura loquitur, propter peccatum, & scandalum datum: Veruntamen quoniam blaphemare fecisti, propter verbum hoc, si quis qui natus est tibi, morietur inferre autem

tem poenam peccatori, quia peccavit, est punire A
proprie peccatum, & infligere poenas castigato-
rias, & non tantum medicinales. Unde Augu-
stinus in Plal. 50. circa illa verba, Ecce enim veri-
tatem dilexisti: Veritatem (inquit) dilexisti; id est
delicta impunita, etiam eorum quibus ignoscis, non
relinquisti.

64. Hujus veritatis nulla ratio à priori assignari
potest, quia hoc pender à sola ordinatione De-
i per fidem nobis cognita, qui sicut poena æter-
nam unà cum culpa mortali gratis semper remit-
tit, ita posset, si vellet, semper omnem poenam
remittere. Non decuit tamen semper ita fieri, sed
potius oppositum: Primum propter majorem ingra-
titudinem peccantis post Baptismum, & fidem
Christo datam. Secundò ut gravitas peccati mor-
talis magis apparet: quam rationem aliqui in-
sinuat Augustinus, dicens: Ne culpa putaretur par-
va, si cum ea finiretur & poena, prolixior esse
voluit poenam, quam culpam: temporalis enim
detinet poena, quem jam reum ad damnationem
non detinet culpa. Tertiò, ad tædandam peccati
licentiam, quæ major esset, si tam facile omnis
poena remitteretur. Unde Chrysostomus homil.
de poenitentia: Nec peccantes & multi maren-
tes, efficeremur deteriores, non remisit supplici-
um, sed vidis hoc manifestè, quod peccatis ipsis
non minus damnosum sit non puniri; & propter
hoc imponit poenam. Quartò, quia per actus la-
tisfactorios, quibus temporalem poenam extol-
vimus, reliquias peccatorum, viciososque habi-
tus male vivendo contractos, per contrarios
actus tollimus.

65. Has rationes eleganter exponit Tridentinum
sess. 14. cap. 8 his verbis: Sanè & divine justitie
ratio exigere videtur, ut aliter à Deo in gratiam re-
cipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam de-
liquissent; aliter verò, qui semel à peccati & demonis
servitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono,
scientes templum Dei violare, & Spiritum Sanctum
contristare non formidaverint. Et divinam clemen-
tiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione pec-
cata demittantur, ut, occasione accepta, peccata
leviora putantes, veluti injuri & contumeliosi Spi-
ritui Sancto, in graviora labamur, thesaurizantes
nobis iram in die iræ. Proculdubio enim magnopere
à peccato revocant, & quasi freno quodam coercent
hæ satisfactoria poena, cautioremque & vigilantiores in
futurum penitentes efficiunt; medentur quo-
que peccatorum reliquiis, & viciosos habitus ma-
le vivendo comparatos contrariis virtutum actioni-
bus tollunt. Accedit adhuc, quod dum satis-
faciendo patimur pro peccatis, Christo Tesu, qui
pro peccatis nostris satisfacit, ex quo omnis nostra
sufficiencia est, conformes effecimur, certissimam
quoque inde arrham habentes, quod si compatiatur
& conglorificabimur.

66. Præter has rationes, seu congruentias, duæ
aliæ assignari possunt. Prima est: Deus non solum
per peccatum offenditur ut privatus amicus,
sed etiam ut publicus legislator & Princeps: Er-
golicet ut privatus amicus gratis cum offensa re-
mittat poenam æternam, quæ cum amicitia stare
non potest; tamen ut publicus legislator relin-
quit aliquam poenam temporalem in ultionem
commissi sceleris, propter bonum commune
luendam. Sicut in humanis, remissa tota offensa
per acceptationem in amicitiam, adhuc potest of-
fensus ab offendente exigere aliquam satisfactio-
nem, ad resarciendum jus læsum publicæ justitiæ.

Alia ratio seu congruentia adducitur à D. Tho-
ma hic art. 4. & alibi, sicque potest breviter po-
ni. Sicut in peccato mortali duo sunt, scilicet
veritas à Deo, & conversio ad creaturam; ita & in
plex poena ipsi debetur; una æterna, quæ con-
spondet peccato ex parte aversionis; nam sicut po-
catum ex hac parte est quodammodo infinitum,
ita debetur ipsi poena quodammodo infinita
temporalis, quæ correspondet conversioni
quæ finita est, & major vel minor pro qualitate
jecti, vel actus, quo peccator erga illud affectus
est, vel actus, quo peccator erga illud affectus
est, cum ergo in justificatione peccatoris, quando
mittitur culpa per gratiam, tollatur semper
à Deo, anima enim semper per gratiam Deo con-
jungitur, consequenter semper tollitur reatus po-
næ æternæ; è contra verò, cum in justificatione
non semper tollatur conversio illa inordinata,
quam peccator habet ad creaturam, non semper
tollatur reatus poenæ temporalis, huiusmodi
conversioni correspondens.

Verum in hac ratione D. Thomas, difficile est
explicare, quid intelligat nomine inordinata con-
versionis; si enim dicamus intelligere habitum
conversionem ad creaturam ut ad ultimum finem,
impossibile erit salvare quod ablatà aversione, re-
maneat hæc conversio, cum impossibile sit, homi-
nem habere duos ultimos fines. Si vero dicamus,
per conversionem intelligi inclinationem habita-
lem quam facit habitus virtuosus ad particularem ob-
jectum, non poterit verificari universalius in quo-
libet peccato mortali reperi inordinatam con-
versionem ad creaturam, quæ se habet velut ma-
teriale illius, ut ait S. Thomas: quia certum est, pec-
catum mortale non semper importare habitum in-
ordinatum etiam de materiali, ut patet in eo qui post
acquisitum habitum temperantia, committit pec-
catum mortale in temperantia; quia nullus habitus
voluntatis, sive bonus, sive malus, acquiritur univo-
cally, sicut habitus intellectus, &c. scientia.

Respondeo cum Cajetano hic art. 4. & S. Thomæ
in 4. dist. 15. quæst. 1. art. 4. D. Thomæ
inordinatam conversionem intelligere inordinati-
onem relictam ex conversione ad creaturam.
Pro cuius intelligentia, notandum est, duplicem
inordinationem esse in acta peccaminoso: prima
est illa quæ homo constituit suum ultimum finem
in bono creato, quæ inordinatio potius se tenet
ex parte aversionis, constituit enim in hoc quod
homo relinquit Deum, qui verè est ultimus finis
ut adhæreat alteri creaturæ. Secunda est, quæ
homo percipit delectationem illicitam, in objecto
peccati plus nimium sibi indulgendo; & hæc se
tenet potius ex parte conversionis, quia delectatio
illa ex objecto sumitur; & de hac loquitur S. Tho-
mas, cum ait reatum poenæ temporalis inordinati-
onem conversioni correspondere.

Adverte autem ad majorem hujus rationis in-
telligentiam, quod quando S. Thomas dicit
prædictas poenas damni & sensus aversionis &
conversionis quæ in peccato mortali reperiuntur,
hoc solum facit per quandam analogiam & ac-
commodationem; nam quia conversio est quod-
dam inordinata ad hæc voluntatis ad bo-
na creata, tribuitur ipsi poenæ sensus, quæ in-
dignatur mediis creaturis; aversioni verò tribu-
tur poena damni, quia utraque constituit in re-
cessu & separatione à Deo; cum tamen revera opposi-
tæ ex illis malitiis seu formalitatibus quæ in
peccato mortali reperiuntur, utraque hæc poena
simul respondeat: sicut in divinis poenis
tribuitur.

tribuitur Patri, sapientia Filio, & amor Spiritui Sancto, quamvis hæc attributa his tribus personis communia sint.

§. II.

Solvuntur objectiones hæreticorum.

71. **C**ontra veritatem Catholicam paragrapho præcedenti explicatam, obijciunt prius hæretici ex Scriptura illud Ezechiel. 18. ubi narrat peccatoris poenitentia subditur: *Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius.* Item istud cap. 33. *Impietas impiis non nocet ei in quacumque die converteris fueris ab iniquitate tua.* Præterea hunc locum Apostoli ad Rom. 8. Nihil ergo nunc damnationis est in iis qui sunt in Christo Jesu. Sed, inquit, Sectarii, recordaretur Deus iniquitatum peccatoris, ipsaque impietas noceret impio, & aliquid damnationis in iis qui sunt in Christo Jesu remaneret, si culpæ remissæ, superesset poenæ temporalis luenda: Ergo remissæ per poenitentiam culpæ peccati mortalis, & poenæ reatu, non remanet reatus poenæ temporalis. Unde Tertullianus lib. de Baptismo cap. 5. ait, *Exempto reatu, eximitur & poena.*

72. Respondeo in duobus prioribus Scripturæ locis, Prophetam comparare justum & impium in ordine ad vitam æternam: quare sensus eorum est, quod quemadmodum si justus peccaverit, justitia ejus non proderit ei ad vitam æternam, & Deus quasi illam obliviscitur: ita similiter, si peccator agat poenitentiam, Deus non recordabitur iniquitatis ejus, nec ipsa ei nocet, in ordine ad vitam æternam. Cum quo stat, quod Deus adhuc illius recordetur, in ordine ad debitum poenæ temporalis.

73. Ad locum Apostoli dicendum, quod licet remissæ per poenitentiam culpæ peccati mortalis, & poenæ æternæ reatu, maneat aliquando reatus poenæ temporalis, nihil tamen damnationis est in iustificatis; poena enim temporalis ad salutem relicta, ut scilicet homines ejus consideratione cautiorem fiant, & peccandi licentiam cohibeant, damnatio dici non debet; quomodo enim damnatio dicitur, id quod est causa salutis, & evasione ipsius damnationis?

74. Ad Tertullianum verò respondeo ipsum locum citato loqui de Baptismo, & de poenæ æternæ, sic enim habet: *Nunc quotidie populos conservant (aque Baptismi) deletæ morte per ablutionem delictorum. Exempto scilicet reatu, eximitur & poena.*

75. Obijciunt secundo: Christus plenissime pro nobis satisfecit, ejus enim satisfactio non solum fuit condigna & æqualis offensæ, sed etiam superabundans & excedens, ut in Tractatu de Incarnatione fuse ostendimus: Sed obligatio ad poenam temporalem, non obstante justificatione peccatoris, plenitudinis & superabundantiæ redemptionis & satisfactiois Christi derogare videtur: ad eam enim pertinet quod non solum culpam & poenam æternam peccato mortali debitam, sed etiam poenam temporalem pro ea in hac vita vel in purgatorio luendam tollat: Ergo remissæ per poenitentiam culpæ, & poenæ æternæ illi debitæ, reatus poenæ temporalis non remanet. Unde Christus in hac vita legitur Magdalene & Latroni poenitenti, multisque aliis remississe peccata, nulli tamen injunxisse aliquam satisfactioem ad luendam poenam temporalem peccatis illorum debitam.

Respondeo, concessa Majori, negando Minor. 76. rem; ad perfectionem enim & plenitudinem satisfactionis Christi solum pertinet, quod sit plenissima quoad sufficientiam remissionis omnium peccatorum, quoad culpas & poenas; non autem quod poenam etiam temporalem de facto tollat, nisi quando plenè applicatur, ut contingit in Baptismo & martyrio. Christus enim satisfecit pro nobis ut causa satisfactiois universalis, applicanda singulis per propria cooperationem: modus autem proportionatus liberæ naturæ est, ut sicut liberè deliquit, ita liberè sibi applicet causam satisfactionis.

Ad illud quod subditur de Christo, dicendum 77. est, Christum sic egisse cum aliquibus, puta cum Magdalene & Latrone poenitente, tum quia talem de peccatis eis contritionem inspiraverat, quæ sufficiebat ad remissionem omnis poenæ, etiam temporalis: tum etiam quia ad clementiam & mansuetudinem Christi declarandam, decebat, ut aliquibus peccata, tam quoad culpam, quam quoad poenam, etiam temporalem, liberaliter remitteret; sed hanc specialem prærogativam noluit ad omnes poenitentes extendere, ob rationes seu congruentias supra ex Tridentino adductas.

Obijciunt terriò: Poenitentia vim habet remittendi poenam æternam: Ergo multò magis habet vim remittendi omnem poenam temporalem, quod facilius est. Præsertim cum Baptismus & martyrium tale privilegium habeant, nec solum culpam & poenam æternam peccato mortali debitam tollant, sed etiam omnem poenam temporalem, ut docuimus in Tractatu de Baptismo; unde baptizandis nulla ab Ecclesia injungitur satisfactio vel poenitentia pro peccatis ante Baptismum commissis: quia ut ait Ambrosius ad Roman. 11. *Gratia Dei in Baptismo omnia condonat, & non querit gemitus aut planctum, aut opus aliquod, nisi solum ex corde professionem.*

Respondeo, concessa Antecedente, negando 79. Consequentiam; contritio enim aut sacramentum Poenitentiae, non habet vim remittendi poenam æternam, præcisè ex natura sua, sed dependenter à voluntate Dei & institutione Christi, qui non necessariò si remittit unum, debet remittere & alterum. Ex quo patet responsio ad exemplum de Baptismo, ratio enim cur Baptismus prædicto privilegio gaudeat, est sola voluntas Dei, institutio Christi, qui tantam voluit gratiam conferre Baptismo, ut omnem culpam & poenam & etiam temporalem auferret, quia nimirum instituit hoc sacramentum per modum regenerationis spiritualis; atque adeò sicut in generatione corporali (in sententia Divi Thomæ & Discipulorum ejus) sic resolutio usque ad materiam primam, ita ut nullum accidens, quod erat in corrupto, maneat in genito, & nullum accidens ad generationem spirituales pertinet, debet remanere in homine per Baptismum regenerato, sive quoad culpam, sive quoad poenam. Unde Chrysostomus homil. 24. in Joan. *In aqua Baptismi tanquam in sepulchro caput immergentibus, vetus homo sepelitur, emergentibus inde novus resurgit.*

Idem privilegium tribui voluit Deus martyrio, tum quia est opus maximè arduum & difficile, & actus excellentissimæ dilectionis, tum etiam quia cum sit perfecta imitatio passionis Christi, ei specialiter applicare voluit Christus virtutem suæ passionis.

Obijciunt